

Příloha č. 6 - Principy a základní vodítka pro aplikaci přístupu Housing First v České republice

Následujících osm principů jsou základní definiční znaky přístupu Housing First. Tyto principy jsou vodítkem pro žadatele a příjemce dotace pro podporu projektu s přístupem Housing First (dále jen „HF“). **Žadatel/příjemce, který si zvolí možnost realizovat projekt podle principů HF, musí vedle hlavních principů a podmínek uvedených v příloze č.1 Popis podporovaných aktivit dodržovat principy HF.** Tato příloha definuje jednotlivé principy HF a kritéria jejich naplňování. Uvedená kritéria nejsou do jednoho závazná, ale popisují určitý optimální stav projektu. Podstatná kritéria, která je pro zachování a naplnění principů Housing First nutně dodržet, jsou označena jako zásadní (Z) a uvedena kurzívou, ostatní kritéria jsou uvedena jako doporučující (D). **Zásadní kritéria HF budou uvedena i v účelu dotace v právním aktu.**

Kritéria vycházejí ze škály věrnosti programu Pathways to Housing Inc., škály věrnosti kanadského experimentálního ověření Housing First At Home /Chez Soi a evropských zkušeností, které tým pod vedením Platformy pro sociální bydlení přizpůsobil pro český kontext. U původní škály věrnosti programu Pathways to Housing bylo výzkumně prokázáno, že projekty s vyšším skóre měly lepší výsledky.

Příloha není vyčerpávajícím manuálem programu HF, realizátorům programu se dále doporučuje studium základních manuálů a příruček:

- Pleace, N. (2017): Evropská příručka Bydlení především. Praha: Úřad vlády ČR
- Sam Tsemberis (2015): Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction Manual. Minnesota: Hazelden
- Polvere, L., MacLeod, T., Macnaughton, E., Caplan, R., Piat, M., Nelson, G., Gaetz, S., & Goering, P. (2014): Canadian Housing First toolkit: The At Home/Chez Soi experience. Calgary and Toronto: Mental Health Commission of Canada and the Homeless Hub.
- A Housing First Manual for Ireland
[A HOUSING FIRST MANUAL IRELAND.pdf \(housingagency.ie\)](https://www.housingagency.ie/sites/default/files/2019-03/A_HOUSING_FIRST_MANUAL_IRELAND.pdf)

Realizátorům programu zaměřeného na mladé lidi se dále doporučuje studium této základní příručky:

- Gaetz, Stephen. (2019). TOTO je Housing First pro mladé: evropská příručka programu. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

1. Rychlý přístup ke standardnímu bydlení bez přípravy

Každý může bydlet samostatně, když se mu poskytne adekvátní a flexibilní podpora, dle individuálních potřeb, a nepotřebuje se na bydlení specificky připravovat. Housing First uživatelům poskytuje podporu ve standardních bytech dle jejich potřeb a preferencí, ne na základě úspěšnosti při přípravě na samostatné bydlení nebo dle zásluh.

Kritérium	Druh kritéria
<i>Zařazení do programu není podmíněno předchozí spoluprací se sociálním pracovníkem/sociální službou.</i>	Z
<i>Program zajistí nabídku bytových jednotek tak, aby alespoň 60 % účastníků programu mělo možnost nastěhovat se do bytu nejpozději do 3 měsíců od přijetí do programu HF.</i>	Z
<i>Podmínky, které uživatel musí splnit před přijetím do programu HF/podpisu smlouvy nepřesahují rámec prokázání bytové nouze v kombinaci s vícerymi závažnými problémy a akceptace osobních návštěv sociálního pracovníka (zpravidla) 1x týdně při vstupu do programu*.</i>	Z
<i>Bydlení musí být zajištěno ve standardních nájemních bytech**.</i>	Z
<i>Bydlení zahrnuje právní jistotu užívání ve formě nájemní smlouvy alespoň na 1 rok***.</i>	Z
<i>Program zajistí praktické oddělení podpory (sociální práce a další podpory) od správy bytového fondu a komunikace ze strany majitele bytu tak, aby nedocházelo ke konfliktu rolí mezi poskytováním podpory a správou nájemního vztahu.</i>	Z
<i>Pokud má někdo ze členů domácnosti pohybové omezení, je byt pro něj dostupný****.</i>	D

* Tedy nic z následujícího: abstinence (drogová, alkoholová), účast v léčbě (duševní, abstinenční), prokazování kompetencí, schopností, předešlá účast v přípravném programu.

** Viz parametry bytu dle podmínek výzvy.

*** Bližší podmínky viz. příloha č.1 Popis podporovaných aktivit.

**** Jedná se např. o upravitelný byt, bezbariérový byt, standardní byt v domě s výtahem, který je bezbariérově dostupný apod.

2. Možnost volby a kontroly pro uživatele služeb

Poskytovatelé sociální služby přistupují k uživateli služby s respektem a vřelostí. O cílech a aktivitách podpory rozhoduje uživatel služby.

Housing First nabízí uživateli podporu, která vychází z jeho potřeb a není povinná a nucená (s výjimkou vstupní podmínky pravidelného kontaktu).

Kritérium	Druh kritéria
Rozhodování o cílech a aktivitách individuálního plánu uživatele se prokazatelně vytváří vždy společně s uživatelem programu, dbá se na možnost volby uživatele.	Z
Místo čerpání podpory je určeno na základě dohody uživatele programu a poskytovatele služby. Služba však vždy nabízí kontakt v bytě uživatele (při vstupu do programu jsou kontakty v bytě podmínkou a tato forma je i nadále službou preferovaná).	Z
Uživatel programu má možnost ovlivnit výběr lokality bydlení.	D
Uživateli programu je umožněno navštívit byt před podpisem nájemní smlouvy a v případě vážných důvodů odmítnout.	D
Uživatel programu má možnost volby a změny sociálního pracovníka.	D
Uživatel programu má možnost podílet se na zařizování bytu uspořádáním nábytku a volbou dekorací.	D
Uživatel programu si může zvolit, s kým chce v bytě bydlet.	Z

3. Oddělení bydlení a podpory

Housing First uplatňuje princip oddělení podpory od bydlení. To znamená, že bydlení uživatelů programu HF není podmíněno plněním plánu podpory, musí být ovšem akceptována každotýdenní návštěva sociálního pracovníka v domácnosti při vstupu účastníka do projektu, pokud tomu situačně nebrání závažné důvody. Spolupráci se službou může účastník v průběhu programu ukončit, a pokud bude plnit povinnosti vyplývající z nájemní smlouvy, neohrozí to stabilitu a udržitelnost jeho bydlení.

Program HF garantuje nabídku podpory i v případě, že uživatel poruší podmínky nájemní smlouvy a musí být vystěhován.

Kritérium	Druh kritéria
<i>Nájemní smlouva není podmíněna plněním individuálního plánu podpory (nevypoví se, pokud uživatel nepotřebuje či nechce spolupracovat se službou).</i>	Z
<i>Pro vstup do bydlení se nevyžaduje abstinence ani účast v léčebném, odvykacím či terapeutickém programu.</i>	Z
Podpůrné služby nesídlí v místě bydlení a jsou mobilní v docházení za uživatelem.	D
Kontinuita podpory je zabezpečena i v případě, že si uživatel neudrží bydlení*.	Z

*V takovém případě spolupráce se sociální službou cílí na opětovné zajištění bydlení dle potřeb uživatele sociální služby. Pokud uživatel programu HF nastupuje ústavní léčbu nebo do krátkodobého výkonu trestu odnětí svobody, služby podpory s uživatelem zůstávají v kontaktu, starají se o to, aby uživatel neztratil existující bydlení, nebo hledají nové bydlení k termínu opuštění ústavní léčby či vazby.

4. Zaměření na zotavení (vč. komunitní integrace a desegregace)

Housing First se orientuje na celkovou kvalitu života (well-being) uživatele programu. To zahrnuje jeho fyzické i duševní zdraví, vztahy s partnerem, rodinou či přáteli, zapojení do komunity a společenského dění. Zotavení se tak nechápe pouze jako medicínský a adiktologický koncept, ale reprezentuje představu o člověku žijícím život podle svých představ. Bydlení je poskytováno rozptýleně, v oblastech s dostupnou základní infrastrukturou.

Kritérium	Druh kritéria
<i>Bydlení musí být nesegregované, nekoncentrované*.</i>	Z
Proces zotavování je detailně plánovaný, realistický a bude odrážet přání uživatele programu s ohledem na oblasti života (zdraví, vztahy, chod domácnosti, práce, školní docházka dětí).	D
Byty jsou umístěny v lokalitách, kde jsou dostupné nákupní, zdravotní, vzdělávací a jiné služby.	D
Kvalita bydlení nenarušuje zdraví uživatelů*.	Z

* Viz „Požadavky na byty v projektu“ v příloze č.1 výzvy Popis podporovaných aktivit.

5. Harm reduction

Housing First uplatňuje přístup harm reduction (snižování rizik), který se používá ve službách pro lidi se závislostmi na alkoholu či drogách. Přístup vychází z toho, že způsob podpory pro lidi s problematickým užíváním návykových látek staví na různých úrovních změny nebo ukončení užívání. Cílem není nutně eliminace veškeré konzumace návykových látek včetně alkoholu, ale zredukování újmy, kterou tyto látky způsobují a další pomoc uživateli formou podpory v omezení a udržení konzumace návykových látek pod kontrolou.

Kritérium	Druh kritéria
V případě problematických závislostí bude zabezpečena podpora, ale uživatel nebude nucen k léčbě. Léčba a abstinence nejsou podmínkou pokračování v programu.	Z
Podpora nesměřuje nutně k abstinenci ale k redukci rizik a negativních důsledků užívání návykových látek.	D

6. Robustní podpora a aktivní zapojení bez donucení

Housing First poskytuje síť podpory dle individuálních potřeb. Sociální práce musí primárně plnit podpůrnou a konzultační úlohu, nikoli sloužit ke kontrole nájemníků. Od uživatele služby se bude očekávat, že se bude aktivně zapojovat do procesu na cestě k zotavení. Způsob práce s účastníkem se dá označit za asertivní, avšak ne za vynucovací či agresivní. Lidem využívajícím Housing First především nesmí být nikdy vyhrožováno sankcemi za to, že se chovali či nechovali určitým způsobem. Nemělo by být zamezeno jejich přístupu k bydlení a jejich existující bydlení by nemělo být ohroženo. Osobám by neměla být odepřena podpora či péče, pokud neupraví své chování dle požadavků, které jsou pracovníky Housing First považovány za vhodné pro jejich životní spokojenost. Tak jako všechny ostatní principy se vztahuje k pozitivně budování vztahu na cestě ke změně. Uživatel není trestán, ale podporován v procesu vytváření sítě podpory.

Kritérium	Druh kritéria
Tým programu Housing First tvoří odborníci z potřebných odvětví* v závislosti na zvolené cílové skupině.	D
Podpůrný tým garantuje zastupitelnost klíčového pracovníka.	Z
Podpůrný tým garantuje krizovou/pohotovostní linku po pracovní době a o víkendu.	D
Tým systematicky využívá paletu strategií, jak kontaktovat účastníka a otevírat otázku udržení bydlení i v případě pasivity účastníka.	Z
Tým garantuje kapacity pro osobní podporu v místě bydliště účastníka min. 2-3 hodiny týdně (10 hod měsíčně).	D
Program úspěšně propojuje účastníky, kteří potřebují psychiatrickou podporu s psychiatrem v komunitě (dokumentace dokazuje, že účastník obdržel služby nebo program se běžně pokoušel o přijetí zakázky za posledních 6 měsíců).	D
Program úspěšně propojuje účastníky, kteří potřebují lékařskou péči s lékařem nebo klinikou.	D
Tým programu HF resp. obec/příjemce má smlouvu o spolupráci s dalšími důležitými subjekty** v závislosti na zvolené cílové skupině.	D

* Zahnuje sociální integraci/komunitní participace, zdravotníka, psychiatrickou podporu, pomoc s rozpočtem, emoční podporu, praktickou podporu s vybavením a technickými záležitostmi bytu, vyjednávání s majiteli/ správou bytu, pomoc se závislostmi (alkohol, drogy), podporu při domácím násilí, peer pracovníka.

** Nemocnice, obvodní lékař, psychiatrie, sociální pracovník obecního úřadu, orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), Úřad práce ČR. V případě duševního onemocnění tým zajistí podporu, ale nepožaduje se léčba ani v případě nestabilních fází života.

7. Flexibilní podpora tak dlouho jak je potřeba

Housing First uživatelům poskytuje flexibilní podporu. Program počítá s tím, že potřeby se vyvíjejí v čase. Služby jsou poskytovány dle preferencí uživatele/ky, v jeho preferovaných časech. Délka trvání spolupráce, aktivity podpory a její intenzita bude adekvátně reagovat na individuální potřeby uživatele.

Kritérium	Druh kritéria
Délka podpory není omezena, ale pracuje s cílem snižovat podporu a zároveň být k dispozici uživateli programu HF v případě potřeby.	D
Pokud již uživatel programu HF nepotřebuje sociální podporu, nemusí opustit byt poskytnutý v rámci programu.	Z
Podpora končí v případě vzájemné dohody, ne v případě projevů „nemotivovanosti“ či „nedostatečné spolupráce“ účastníka*.	Z

*Spolupráce automaticky nekončí v případech, kdy je vypovězena nájemní smlouva, uživatel má problémy s placením nájmů, po více neúspěšných pokusech, když jde uživatel/ka do vězení, když jde uživatel do dlouhodobé léčby/hospitalizace, když uživatel odmítá léčbu apod.

8. Housing First je určeno pro ty nejohroženější, přednostně pro ty s potřebou komplexní podpory

Komplexní podpora programu Housing First je určena pro účastníky, kteří z jiných programů a služeb vypadávali a čelí vícero bariérám. Kritéria pro definici cílové skupiny jsou obsažena v textu výzvy. Organizace umí rozeznat účastníky s komplexními potřebami, takové účastníky do programu Housing First prioritizuje a umí jim nabídnout individuální podporu, která reaguje na jejich specifika.

Kritérium	Druh kritéria
Účastníci jsou vybíráni podle potřebnosti.	Z
Kritéria potřebnosti jsou adekvátní.	D
Tým programu HF má dobrou znalost struktury cílové skupiny v obci a specifických potřeb vybrané cílové skupiny projektu.	D